

HAFIZ ABDULLAH NAZIRLI'NIN “HAFIZLARIMA VASIYET VE NASİHATLARIM” İSİMLİ ESERİ BAĞLAMINDA HAFIZ YETİŞTİRME USULÜ

Prof. Dr. Şuayip ÖZDEMİR* Arş. Gör. Tuncay KARATEKE**

Giriş

Yüce Allah var ettiği insanoğluna yolunu şaşırması ve hayatını istikamet üzere yaşaması için peygamberleri aracılığıyla mesajlar göndermiştir. İnsanlar bu İlahî mesajlara uydukları sürece yollarını şaşırmamışlardır. Fakat kimi zaman unutmak kimi zaman mesajı değiştirmek suretiyle Hakk'ın gösterdiği yoldan sapmışlardır. İlahi hitaba kulak vermeyip de Hakk'ın gösterdiği yoldan çıkan insanlığa rehber olarak gönderilmiş son İlahi kitap ise Kur'an'dır.

Kelime olarak okumak, toplamak¹ anlamına gelen Kur'an, Allah tarafından son peygamber Hz. Muhammed'e indirilmiş, Mushaflarda yazılı, tevatür yoluyla nakledilen, okunması sevap olan ve okunuşuyla ibadet edilen Allah'ın mu'ciz bir kelimadır.² Kur'an-ı Kerim'i diğer ilahî kitaplardan ayıran en önemli özellik, onun, günümüze kadar hiçbir değişikliğe uğramadan gelmiş olmasıdır. Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de, “Şüphesiz Kur'an-ı biz indirdik, onun koruyucusu da elbette biziz”³ buyurarak, onun korunacağını belirtmiştir. Onun korunması ise geçmişten günümüze kadar iki şekilde olmuştur; bunlardan biri yazılması, diğeri ise ezberlenmesidir. Dolayısıyla Müslümanların Kur'an-ı Kerim'i öğrenmesi ve ezberlemesi, farz-ı kifâye olarak görülmüştür.⁴ Bu anlamda Kur'an-ı Kerim'in ilk hafızı da, Hz. Peygamber'dir.⁵ Hz. Peygamberle başlayıp bugüne kadar bir gelenek halinde devam ettirilen ve adına “hafızlık” denilen bu kutsi vazifenin son dönem hizmetkârlarından biri de Hafız Abdullah Nazırlı Hoca'dır.

Tebliğimizde, Elazığ'ın ilim ve irfan hayatında etkili olmuş, 5000'den fazla kişiye usulüne uygun Kur'an okumayı öğretmiş ve 1000'in üzerinde hafız yetiştirmiş olan ve ilerleyen yaşına rağmen hâlâ bu minvalde çalışmaya devam

* Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

** Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

¹ el-Kenevî, Ebu'l-Bekâ, Eyyûb b. Musa Huseynî, *El-Külliyâât (mu'cemu fi Mustalâhâti ve'l Furûki'l-Luğaviyye)*, *Muessetu'r-Risâle*, Beyrut, 2012, s. 606; Bahattin Dartma, “Kur'an Kelimesinin Semantik Analizi Üzerine”, *Bilimname*, Cilt: VII, Sayı:1, 2005, 21-28.

² Suphi es-Salih, *Mebahis fi Ulûmi'l Kur'an, Daru'l-İlm lil Melayin*, Beyrut, 1998, s. 21.

³ Hicr 15/9

⁴ Zerkeşi, Bedrüddin Muhammed b. Abdillâl, *el-Bürhân fi Ulûmi'l-Kur'an (thk. ebulFazıl Dimiyeti)*, Durû'l-Hadis, Kahire, 2006, s. 307; Taşköprizade, Ahmed b. Mustafa, *Miftâhü's-Seâde*, Darû'l-Kütübi'l-İlmîyye, Cilt: II, Beyrut, 1985, s. 365.

⁵ Kıyame 16-17: “Cebrail sana Kuran okurken, unutmamak için acele edip onunla beraber söyleme, yalnız dinle. Kuşkusuz onu toplamak ve okumak bize aittir.”

eden Hafız Abdullah Nazırlı'yı ele alacağız. Hafız Abdullah Nazırlı'nın hayatı ve eserlerine kısaca değinip, özellikle hafız yetiştirme usulü üzerinde duracağız.

1. Abdullah Nazırlı'nın Kısaca Hayatı

Hafız Abdullah Nazırlı, 1340/1920 yılında Elazığ'ın merkeze bağlı "Hoş" köyünde dünyaya gelmiştir. Ailesinin tek çocuğudur. Annesi Hoş köyü sakinlerinden Çuvalcızadeler'den İbrahim Efendi'nin kızı Hatice Hanım'dır. Babası Diyarbakır'ın Hani ilçesinde İmamzadeler'den Sufi Abdu'l-fettah oğlu Hacı Ali Efendidir. Abdullah Nazırlı beş yaşında iken ailesi "Hani"ye taşınmıştır. Bu nedenle çocukluğu ve gençliği burada geçmiştir.

Abdullah Nazırlı, ilkokulu Hani'de okumuştur. İlkokuldan sonra babasından Kur'an öğrenmiş ve yine babasından 12-13 yaşlarında hafızlığını tamamlamıştır. Daha sonra öğrenim görmek için Kayseri'ye gitmiş, burada Daru'l-Huffaz'da okumuştur. İkinci dünya savaşı yıllarında öğrenimine ara vererek askere gitmiş ve askerlik dönüşü 1945 yılında öğrenimini tamamlayarak icazet almıştır.

İcazet aldıktan sonra sırasıyla, Malatya, Sivas ve Elazığ'da çeşitli camilerde müezzinlik, İmam-Hatiplik ve Kur'an kursu hocalığı yapmıştır. 1975 yılında emekli olmuştur. Emekli olduktan sonra Elazığ Kubbeli Camii'nde 2000 yılına kadar fahri olarak vaizlik yapmıştır. 1994 yılında hac vazifesini yerine getirdikten sonra, 2008 yılına kadar Edibe Can Kız Kur'an Kursu'nda hafız yetiştirmiştir.

Abdullah Nazırlı resmi ve fahri olarak görev yaptığı yıllarda 5000'den fazla kişiye usulüne uygun Kur'an-ı Kerim okumayı öğretmiştir. Ayrıca 1000'in üzerinde hafız yetiştirmiştir.

Abdullah Nazırlı, Allah'ın 99 ismine atfen 99 adet eser kaleme almıştır. Bu eserlerinin hepsini de Osmanlıca olarak bizzat kendisi yazmıştır. Bu eserlerinden; Mükellefin İlmihali, Dilden (Gönülden) Damlalar, Gönülden Gelen Sesler, Sekiz Cennet Yedi Cehennem, Büyüklerden Öğütler, Resulullah'ın Ashabıyla Sohbetleri, Tarikata İntisap Etmenin Şartları ve Kur'an-ı Kerim'e Ait Bilgiler isimli eserler günümüz Türkçesine çevrilerek basılmıştır.⁶

2. Hafızlarıma Vasiyet ve Nasihatlarım Adlı Eseri

Abdullah Nazırlı, hafız yetiştirme ile ilgili görüşlerini "Hafızlarıma Vasiyet ve Nasihatlarım" adlı kitabında belirtmiştir. Abdullah Nazırlı bu kitabını 1999 yılında yazmıştır. Kitabını Osmanlıca elyazması şeklinde telif etmiştir. Kitap

⁶ Ayrıca bkz. Tuncay Karateke, "Bir Kur'an Öğretmeni: Hafız Abdullah Nazırlı (Hayatı, Eserleri ve Kur'an Öğretim Yöntemi)", *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sayı: 4, 2015 s. 59-63; Z. İlhan Doymuş, (Yönetmen), *Hafız Abdullah Nazırlı (57. Bölüm)*, Ömür Dediğin, Ankara, TRT Haber, 2014, 29 Kasım; Hamza Yüksel, – O. Emre Şen, (Yönetmenler), *Kurra Hafız Abdullah Nazırlı*, TRT Belgesel, Ankara, 2015, 15 Ocak; Enver Demirpolat, *Türk-İslam Düşünce Tarihinde Harputlu Müellifler*, Sage Yayıncılık, Ankara, 2013, s. 319-323.

matbu değildir. 228+24=252 sayfadandır oluşmaktadır. Kitabın sonundaki 24 sayfa, “Fahr-ı Âlem (sav) Efendimiz Zamanında Okunan İlimler” başlığıyla ayrı bir bölümdür. Kitabın bir nüshası Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi’nde bulunmaktadır.

Abdullah Nazırlı bu kitabında; hafız yetiştiren bir hocanın öğrencilere karşı tutumunun nasıl olması gerektiği, hafız olmak isteyen öğrencilerde bulunması gereken özellikler, hafızlık yapan öğrencilerin dikkat etmesi gereken ilkeler, hafızlığa başlayan öğrencilere nasıl bir metotla ders verileceği, hafız olduktan sonra hafızlığın nasıl korunacağı konularında bilgiler vermektedir.

3. Hafız Abdullah Nazırlı’nın Hafız Yetiştirme Usulü

Abdullah Nazırlı, hafız olmanın önemiyle ilgili olarak öğrencilerine şunları ifade etmektedir: “Hafızlarım bilirsiniz ki sizler Hz. Kur’an’ın bekçileri ve muhafızlarıdır. Allah-u Teâlâ kelâm-ı kadimini sizin sinelerinizde muhafaza etmektedir. Bu sebeple hafız-ı Kur’an olanların kadri âlidir. Bu sebeple hafızlar ehlullahtır. Cennetteki dereceleri çok yüksektir. Siz ne kadar bahtiyar insanlarsınız ki, insanların en şerefli insanı olmuşsunuz. Hafız-ı Kur’an olmakla Allah’ın rızasını ve peygamberin takdirini kazanmışsınız. Ve ümmetin de muhabbet ve saygısına nail olmuşsunuz.”⁷ Yine o, hafız olmanın önemini bir şiirinde şöyle ifade etmektedir:⁸

Eşref-i Ümmet olanlar Hâfız-ı Kur’ân olur,
Hâfız-ı Kur’ân olanın Hafızı, Kur’an olur.
Kim Kelâmullâh’ı ezber eylerse Allâh için,
Hâmisi Allâh olur, hem Nâil-i İhsân olur.
Kim okur tecvîd ile, tertîl ile, ta’zîm ile
Nurlanır kalbi anın (onun), âyîne-i îmân olur.
Hem okur hem okutursa Hakk için Kur’ân’ı kim?
Lutf-i Hak’la dû cihânda mazhar-ı ğufrân olur.
Sadırını kim doldurursa hazret-i Kur’ân ile
Kalbine hikmet dolar, aşk ile hayrân olur.

3.1. Hafızlık Yaptırarak Bir Hocanın Öğrenciye Karşı Tutumu

İslam eğitim geleneğinde hoca, eğitim-öğretimin temel unsurudur. Bu nedenle öğrenciye, öncelikle iyi bir hoca seçmesi tavsiye edilmiştir. Hoca, öğrenciye sadece bilgi aktaran araç değil, onunla manevi bir bağ kuran kişi olarak görülmüştür. Bu bağ kurulmadan alınan dersin kısır olacağı belirtilmiştir.⁹ Bu bağın iyi oluşabilmesi için hocanın, öğrencilerine karşı sabırlı,

⁷ Abdullah Nazırlı, *Hafızlarım Vasiyet ve Nasihatlarım*, Osmanlıca El Yazması Eser, s. 39.

⁸ Nazırlı, *Hafızlarım Vasiyet ve Nasihatlarım*, s. 15-19.

⁹ Ez- Zernûci, İmam Burhanuddin, *Tâlimü'l-Müteallim*, çev., Yunus Vehbi Yavuz, Feyiz Yayınları, 10. bs., İstanbul, 2010, s.87.

şefkatli, adaletli ve her haliyle örnek olması gerektiği ifade edilmiştir.¹⁰ Öte yandan hocada bulunmaması gereken özellikler ise, kibir, öfke, alay etmek ve aşırı şaka ve mizah olarak belirtilmiştir.¹¹

Abdullah Nazırlı da, hafızlık yaptıran bir hocanın öğrencisine karşı nasıl olması gerektiğini şöyle açıklamaktadır: "*Hoca efendi talebelerine karşı gayet ciddi ve vakurlu olmalı. Her hal ve davranışları ile kavlen ve fiilen örnek olmalı. Talebe, hocasının hem sözünden hem özünden istifade etmelidir. Hoca efendi, öyle bir hal içerisinde olmalıdır ki, öğrenci hocasını hem sevmeli hem saymalıdır. Hoca efendi, öğrencilerine karşı ağırbaşlı, güzel huylu ve şefkatli olmalıdır ki, öğrenci hocasının kemal ve faziletinden feyz alsın. Hocasına muhabbet edip bağlansın. Hoca efendi giyiminde, yemesinde, içmesinde ve her hal ve vakarında, oturup kalkmasında, iman ve amelinde takva ve hüsnü ahlakında öğrencisine bir numune-i misal olmalıdır. Su-i misal olmaktan son derece içtinap etmelidir. Çünkü hoca talebesine karşı bir ayna misalidir. Hoca efendi talebesine hiddet ve şiddet göstermemeli, merhametli ve şefkatli olmalı. Talebeyi derse devam etmesi için kavlı leyyin ile teşvik etmeli, Kur'an'ın ulviyetinden fazilet ve kerametinden bahisle terğibe çalışmalı. İlmin ve âlimin manevi derecesinden dersler okutarak talebenin heves ve muhabbetini celp etmeli. Talebede bir kusur görünce güzel nasihatlerle o kusuru talebeyle terk ettirmeli. Talebe hocanın hiddet ve şiddetinden değil, vakar ve ciddiyetinden korkmalı ve hocasını saymalı*"¹² Nazırlı Hoca'nın bu ifadeleri, İslam eğitim geleneğinde bir hocada/öğretmede bulunması gereken özellikler ile benzerlik göstermektedir.

Hafızlık yapmak isteyen öğrencinin bu işe ehil bir hoca bulması üzerinde duran Nazırlı, hocanın hafızlık yapan öğrenciyi dikkatle dinlemesi, öğrencinin yanlış okuduğu yerlere kırmızı bir kalemle gözle görülecek kadar bir işaret bırakması gerektiğini belirtmiştir. Yine o, hocanın mutlaka öğrencinin "ham" sayfalarını dinlemesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca hocanın, ders veren hafızın en ufak bir hatasını dahi ihmal etmeyip söylemesi gerektiğini ifade etmiştir.¹³

3.2. Hafız Olmak İsteyen Bir Öğrencide Bulunması Gereken Özellikler

İslam eğitim geleneğinde öğrencide bulunması gereken özellikler arasında; zekilik, öğrenme hırslı, sabır, takva, kanaat, tevazu, bildiğiyle amel etmek vb. hususlar sayılmıştır.¹⁴ Konuyla ilgili Nazırlı Hoca ise eserinde hafız olmak isteyen bir öğrencide bulunması gereken üç özellik zikretmiştir. Bunlar azim, sebat ve sabırdır. Nazırlı, öğrenci azimli olacak, yani yapmaya karar verip başlayacak; sebatlı olacak, yani başladığı işi yarım bırakmayacak; sabırlı

¹⁰ M. Faruk Bayraktar, *İslâm Eğitiminde Öğretmen-Öğrenci Münâsebetleri*, İFAV Yayınları, İstanbul, 2008, s. 142-146.

¹¹ Bayraktar, *İslâm Eğitiminde Öğretmen-Öğrenci Münâsebetleri*, s.146-154.

¹² Nazırlı, *Hafızlarıma Vasiyet ve Nasihatlarım*, s. 58-59.

¹³ Nazırlı, *Hafızlarıma Vasiyet ve Nasihatlarım*, s. 62.

¹⁴ Bayraktar, *İslâm Eğitiminde Öğretmen-Öğrenci Münâsebetleri*, s. 251-262.

olacak, yani herhangi bir zahmet ve sıkıntıda hafızlığı terk etmeyecek demektir. Abdullah Nazırlı, 30 cüz olan Kur'an'ı ezberlemenin kolay olmadığını, bu sürecin zahmetli olduğunu belirterek, ancak sabretmenin sonunda hedefe varılacağına dikkat çekmiştir. Bunların yanında hafızlık yapan öğrencide bulunması gereken özellikleri ve öğrencinin hafızlık yaparken dikkat etmesi gereken ilkeleri kitabında şu şekilde sıralamıştır:

1- Hocasına saygılı olmalı ve güvenmelidir. Hocasının dediklerini yapmalıdır.

2- Beden ve elbise temizliğine dikkat etmelidir.

3- Abdest ve namazlarına dikkat etmeli, 5 vakit namazını kılmalıdır.

4- Günah olan hal ve hareketlerden kaçınmalı, takva sahibi olmalıdır.

5- Edepli ve hayâ sahibi olmalıdır.

6- Büyüklerine saygılı, ana-baba ve hocalarına karşı hürmetkâr olmalıdır.

7- Dünya işleriyle zihnini meşgul etmemeli, zihnini meşgul edecek yerlerde ders çalışmamalıdır.

8- Televizyon seyretmemelidir. Çünkü zihin başka bir şey ile meşgul olduğu zaman ezber zor olur.

9- Hafızlığa çalışan bir öğrenci az yemeli, az uyumalı ve az konuşmalıdır. Diline sahip olup kötü sözler söylememelidir.

10- Hafız olduktan sonra Kur'an'ı şahsi menfaatine alet etmemeli, her yerde ve her hâlükârda Kur'an'a hürmet etmelidir.

11- Ezber yaparken temiz yerlerde kibleye karşı oturup okumalıdır. Bunun yanında ihtiyaç duyarsa ayakta da okuyabilir.

12- Kalabalık yerlerde, su, nehir, bağ, bahçe ve manzaralı yerlerde ezber yapmamalıdır. Çünkü buralarda hafızayı meşgul eden şeyler olduğundan ezber zor olur.

13- Dinin haram kıldığı şeyleri dinlememeli, haramlara bakmamalı, hayal dahi etmemelidir. Çünkü bu gibi şeyler hafızayı meşgul eder ve unutkanlığa sebep olur.

14- Ders çalışırken, hem kalbiyle, hem lisanıyla ders çalışmalıdır.

15- Okurken, kaçınıcı cüzün kaçınıcı sayfası olduğunu, hangi sureyi ezberlediğini bilmelidir. Böyle ezberlerse kendisine sorulan bir ayetin hangi cüzde, hangi surede olduğunu bilir.¹⁵

3.3. Elif-Ba Öğretme Usulü

Hafız Abdullah Nazırlı'nın uyguladığı ve önerdiği elif-ba öğretim yöntemi incelendiğinde elif-ba'yı dört bölüm halinde öğrettiği görülmektedir. Her bir

¹⁵ Nazırlı, *Hafızlarım Vasiyet ve Nasihatlarım*, s. 60-64.

bölümdeki beceriler öğrenci tarafından öğrenildikten sonra diğer bir bölüme geçilmesini istemektedir.

Birinci Bölüm: Bu bölümde harfler telaffuzuyla birlikte tanıtılır. Harfler tanıtılırken kalın ve ince harfler öğretmen tarafından telaffuz edilerek okutulmalıdır. Yine peltek harflerden “se, zal, zı” gibi harflerin peltek olduğu belirtilerek bu harfler önce öğretmen tarafından okunmalı daha sonra öğrencilere tekrar ettirilmelidir.

İkinci Bölüm: Harflerin telaffuzu öğrenildikten sonra harekeye geçilmelidir. Harekeler öğretilirken, üstün olursa E; esre olursa İ; ötre olursa U sedası verileceği öğrenciye söylenmelidir. Çift hareketlerde (tenvinlerde) gizli bir nun olduğu ifade edilmelidir.

Üçüncü Bölüm: Öğrenci hareketleri öğrendikten sonra; cezm, şedde ve meddin ne olduğu ve harflerin birbirine nasıl bağlandığı öğretmen tarafından gösterilerek, öğrencilere okutulmalıdır.

Nazırlı, elif-ba öğretiminde, öğrencilerin kelimeleri telaffuz ederken, hareketleri uzatmadan düzgün okumasına dikkat edilmesini istemektedir. Bu duruma dikkat edilmemesi halinde, öğrencinin yanlış öğreneceğini ve ileride hem öğrenci hem de hocanın bunları düzeltmesinin zor olacağını belirtmektedir.¹⁶

Dördüncü Bölüm: Bu aşamada, “sübhanke” ve kısa surelerin öğretilmesini istemektedir. Bu sureler öğretilirken öğrenciler toplu halde okutulmalıdır.

Nazırlı, yukarıda bahsettiğimiz her bir bölümün öğrenciye iyice öğretildikten sonra diğer bölüme geçilmesini istemektedir.

Nazırlı'nın Kur'an öğretiminde dikkat çektiği bir husus, öğrencilerin okuma seviyeleri farklı olması halinde gruplara ayrılması ve her bir gruba ayrı ayrı ders verilmesidir.¹⁷

3.4. Hafızlık Eğitimi

Abdullah Nazırlı, elif-ba öğretiminden sonra hafızlık yapacak öğrencilerin, hafızlığa başlamadan önce yapması gerekenleri şu şekilde sıralamıştır:

1- Öncelikle hafızlığın manevi şeref ve derecesini bilerek ve düşünerek, herhangi bir menfaat beklemeden halisane bir niyet ile hafızlığa başlamalıdır.

2- Kur'an'ı yanlışsız ve hatasız bir şekilde yüzüne okuduktan sonra hafızlığa başlamalıdır.

3- Ezberleyeceği sayfayı, bir defa olsun, hocasına okutmalı ve hataları varsa düzeltmelidir.

¹⁶ Nazırlı, *Hafızlarımın Vasiyet ve Nasihatlarım*, s. 52.

¹⁷ Nazırlı, *Hafızlarımın Vasiyet ve Nasihatlarım*, s. 51-53.

4- Ezbere geçmeden önce her ayeti 15-20 defa tekrar etmelidir. Bu tekrar esnasında hareketlere ve medlere dikkat etmelidir.

5- Ezber yaparken kaçınıcı cüz'ü okuduğunu, cüz'ün kaçınıcı sayfasını ve hangi sureyi okuduğunu zihninden geçirmelidir. Böylece daha sonra hangi ayetin nerede geçtiğini kolayca hatırlayabilir.

6- Ders verirken zihnini dersine toplamalıdır.

7- Öğrenci dersini sakın yerlerde ve şafak vaktinden öğle vaktine kadar çalışmalıdır.

8- Ezber yaptığı sayfayı, hızlı, orta ve ağır bir şekilde okuyarak ezberlemez. Bu şekilde ezberlese daha sonra ezberini her üç şekilde de okuyabilir.

9- Her gün ders vermeye dikkat etmelidir.¹⁸

A) Ezberleme Yöntemi:

Kur'an-ı Kerim'i ezberlemede İslam âleminde yaygın olan iki yöntem vardır. Bunlar; bütün olarak ezberleme ve parçadan bütüne ezberleme yöntemidir.

1- Bütün Olarak Ezberleme Yöntemi:

a) Kur'an-ı Kerim'in baştan sona kadar ezberlenmesidir. Âmâ olanlar genellikle bu yöntemi kullanır. Bazı İslam ülkelerinde biraz farklı olmakla birlikte bu yöntem kullanılmaktadır.

b) Bir sayfanın baştan sona kadar defalarca okunarak yapılan ezber yöntemidir.

2) Parçadan Bütüne Ezberleme Yöntemi: Bu yöntem de kedi içerisinde iki kısma ayrılır.

a) Mekanik Ezberleme Yöntemi: Kur'an'dan bir sayfanın yukarıdan aşağıya doğru parça parça (ayet ayet, satır satır veya ikiye, üçe ayırarak bölüm bölüm) ezberlendiği yöntemdir. Bu yöntemde tekrarlar ezberlenen bölümler arasında bağlantı kurmaya dikkat edilmelidir. Bu şekilde ezber, daha çabuk ve daha kolay yapılır. Fakat bu şekilde ezber daha çabuk unutulur.

b) Tahlili Ezberleme Yöntemi: Bu yöntemde sayfa aşağıdan yukarı doğru yine parça parça, bölüm bölüm ezberlenir. Bu yöntemle ezber yapan hafız, her yerden okuyabilir. Bu yöntemle ezberlemenin daha kalıcı olduğu söylenebilir.

Ülkemizde yaygın olarak her cüzün son sayfasından ezbere başlanarak mekanik ezberleme yöntemi uygulanmaktadır.¹⁹

¹⁸ Nazırlı, *Hafızlarıma Vasiyet ve Nasihatlarım*, s. 54-55.

¹⁹ Bayraktar, "Hafızlık Eğitiminin Geleneksel Yöntemleri ve Kur'an Kursları", *X. Kur'an Sempozyumu Kur'an ve Eğitimi*, Fecr Yayınları, 2008, Ankara, s. 122-123; Yavuz Fırat, Kur'an

Abdullah Nazırlı ise kendisinin hafızlık yaparken her cüzün ilk sayfasından başlayarak ezber yaptığını belirtmektedir. Bu şekilde ezber yapılırsa, öğrencinin Kur'an-ı Kerim'e daha iyi vakıf olacağını ifade etmektedir. Bu usul takip edildiğinde öğrencinin hangi cüzün kaçınıcı sayfasını okuduğunun zihninde daha kalıcı olacağını belirtmektedir. Kendisi de talebelerine bu şekilde hafızlık yapmayı tavsiye ettiğini ifade etmiştir.²⁰

Ayrıca Abdullah Nazırlı iki çeşit ezber yapma çeşidinin olduğunu belirtmiştir. Bu konudaki görüşünü: "İki nevi ezber vardır. Göz ezberi, ağız ezberi. Göz ezberi, ayetler kelimeler gözün önüne gelir. Sanki Kur'an-ı Kerim elinde imiş ve sen de yüzüne okuyormuşsun gibi okursun. Belki hocandan aferin de alırsın. Fakat bilmelisin ki, bu ezber çabuk unutulur. Bir zaman sonra gözden kaybolur. Ve sen de okuyamaz olursun.

İkinci nevi ezber ise, hem göz hem ağız ezberidir. Yani kalbini ve ağzını birleştirerek ezberlediğin derslerdir. Ve tekrarı fazla vurduğun o derslerdir ki, Fatıha misali okumuş olursun. Ezbere okurken kelimeler evvela kalbine, sonra diline gelerek kıraat edersin. Böyle bir ezber kolay kolay unutulmaz. Buna dikkat et! Her bir ham sahifeye yüz tekrar vurmalısın. Bir sayfayı 100 defa okursan artık kolay kolay unutmazsın." şeklinde açıklamaktadır.²¹

B) Hafızlık Merasim Programı

Abdullah Nazırlı'nın bu eserinde üzerinde durduğu hususlardan biri de hafızların mezuniyet merasimidir. O'nun Edibe Can Kız Kur'an Kursu'nda uyguladığı ve kitabına tavsiye mahiyetinde aldığı bir hafızlık mezuniyet programında uyulması gereken esaslar aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- 1- Hıfzını ikmal eden hafızlar için münasip bir kıyafetin hazırlanması
- 2- Merasimde hafızların oturacakları yere adaylar tarafından birer seccadenin serilmesi
- 3- İcazet alacak hafızların isim ve künyelerinin bir bayan hoca tarafından okunup, dinleyicilere takdim edilmesi
- 4- İsmi okunan hafızın mikrofona gelip cemaate karşı kendisine düşen sureyi okuması
- 5- Kıraat bittikten sonra hatip duasının okunması
- 6- Duadan sonra il müftüsü tarafından icazetnamelerin verilmesi
- 7- Bundan sonra hafızların hediyelerinin yine münasip görülen bir bayan tarafından verilmesi
- 8- Adaylara birer küçük hediye verilmesi

Öğretimi ve Hafızlık Eğitimi Üzerine Bazı Düşünceler, Sosyal Bilimler Bilimler Enstitüsü Dergisi, sayı: 23, 2007, s. 562.

²⁰ Karateke, "Bir Kur'an Öğretmeni: Hafız Abdullah Nazırlı (Hayatı, Eserleri ve Kur'an Öğretim Yöntemi)", s. 75-76.

²¹ Nazırlı, *Abdullah, Hafızlarıma Vasiyet ve Nasihatlarım*, s. 65.

9- Merasim esnasında bayanlar tarafından fotoğraf çekilmesi ve kameraya alınması

10- Öğrenciler tarafından programa alınan ilahilerin okunması

11- Merasimin il müftüsü tarafından bir konuşma ile açılması.²²

C) Öğrencilerin Hafız Olduktan Sonra Hafızlığını Unutmamak İçin Yapması Gerekenler

Nazırlı, öğrencilerin hafız olduktan sonra hıfzını unutmamaları için şu tavsiyelerde bulunmaktadır:

1- Hafız olduktan sonra, her gün ezberden en az beş cüz okumalıdır.

2- Hafızlığının kuvvetlenmesi için, namazlarda ezber yerlerini okuyarak hatim yapmalıdır.

D) Hafız Öğrencilerine Vasiyeti

Abdullah Nazırlı bu eserinde öğrencilerine;

1- Hıfzını unutmamak için en az ayda bir Kur'an'ı hatmetmeyi

2- Arzu edenlere, buhul (cimrilik) etmeyip okutmayı

3- Kur'an'ın ahkâmıyla amel olup takva sahibi olmayı

4- Hüsn-i ahlak esaslarına riayet edip edepli olmayı

5- Kur'an-ı Kerim'i fi sebilillah, yani görsünler, desinler için değil ve bir menfaat beklemeden, sırf hizmet maksadıyla okumayı ve okutmayı ve Kur'an'a saygılı olmayı

6- Kur'an'ın haram dediklerini haram bilip, itikat ederek haramlardan içtinap etmeyi ve emrettiklerini de tutup yapmayı

7- Her hatm-i şerifin akabinde yapılan dua ve emvata hediye edilen Kur'an'ın sevabından bu abd-ı fakiri dahi unutmayıp üstadlarımızın da ervahına bağışlamayı vasiyet etmektedir.

Sonuç

Sonuç olarak, Nazırlı Hoca'ya göre hafızlık sadece bir metni ezberleme faaliyeti değildir. O'na göre Kur'an talebesi, her şeyden önce kalbî ve zihnî temizliğe sahip olmalıdır. O, amelle taçlandırılan bu iç temizlikle ancak iyi bir Kur'an hafızı olunabileceğini vurgulamaktadır.

Hafız olmak isteyen birinde azim, sebat ve sabır özelliklerinin olması gerektiğini belirtmiştir. Özellikle sabretmeden hafızlık gibi zahmetli bir işi başarmanın zor olduğuna dikkat çekmiştir. Hafızlık yaptıracak hocanın öğrenciye karşı olumlu davranmasını, öğrencinin de öğretmenine saygılı olması gerektiğini ifade etmiştir. Hafızlık yapacak öğrencinin bu işi Allah rızası için

²² Nazırlı, *Hafızlarımın Vasiyet ve Nasihatları*, s. 139-140.

samimi niyetlerle yapması gerektiğini, hafızlık yaptığı sürece zihnini meşgul edecek ortamlardan uzak durması ve dersine ara vermeden devam etmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Öğrencinin Kur'an-ı yüzünden yanlışsız okuyabildikten sonra ezber yapmaya geçmesi gerektiğini belirtmiştir. Ezber yaptırdığı öğrencileri de her cüz'ün ilk sayfasından başlattığını, bu şekilde hafızın hangi ayet hangi cüz veya surede olduğunu daha kolay hatırlayacağını belirtmiştir.

Kaynakça

Bayraktar, M. Faruk "Hafızlık Eğitiminin Geleneksel Yöntemleri ve Kur'an Kursları", X. Kur'an Sempozyumu Kur'an ve Eğitimi, Fecr Yayınları, 2008, Ankara, (117-138).

-----, İslâm Eğitiminde Öğretmen-Öğrenci Münasebetleri, İFAV Yayınları, İstanbul, 2008.

Dartma, Bahattin, "Kur'an Kelimesinin Semantik Analizi Üzerine", Bilimname, Cilt: VII, Sayı:1, 2005.

-----, Türk-İslam Düşünce Tarihinde Harputlu Müellifler, Sage Yayıncılık, Ankara, 2013.

Doymuş, Z. İlhan, (Yönetmen), *Hafız Abdullah Nazırlı* (57. Bölüm), Ömür Dediğin, Ankara, TRT Haber, 29 Kasım 2014.

Ebu'l-Bekâ, Eyyûb b. Musa Huseynî el-Kenevî, El-Külliyâât (mu'cemu fi Mustalâhâti ve'l Furûki'l-Luğaviyye), Muessetu'r-Risâle, Beyrut, 2012.

Ez- Zernûci, İmam Burhanuddin, Tâlimü'lMüteallim, çev. Yunus Vehbi Yavuz, Feyiz Yayınları, 10. bs., İstanbul, 2010.

Fırat, Yavuz, Kur'an Öğretimi ve Hafızlık Eğitimi Üzerine Bazı Düşünceler, Sosyal Bilimler Bilimler Enstitüsü Dergisi, sayı: 23, 2007, (549-568).

Karateke, Tuncay, Bir Kur'an Öğretmeni: Hafız Abdullah Nazırlı (Hayatı, Eserleri ve Kur'an Öğretim Yöntemi), Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, sayı: 4, 2015, (57-80).

Nazırlı, Abdullah, Hafızlarıma Vasiyet ve Nasihatlarım, Osmanlıca El Yazması Eser.

Suphi es-Salih, Mebahis fi Ulûmi'l Kur'an, Daru'l-İlm li'l-Melayin, Beyrut, 1998.

Taşköprizade, Ahmed b. Mustafa, Miftâhü's-Seâde, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Cilt: II, Beyrut, 1985.

Yüksel, Hamza, Şen, O. Emre (Yönetmenler), *Kurra Hafız Abdullah Nazırlı*, TRT Belgesel, Ankara, 2015, 15 Ocak.

Zerkeşi, Bedrüddin Muhammed b. Abdillâl, el-Bürhân fi Ulûmi'l-Kur'an (thk. Ebu'l-Fazıl Dimyati), Durü'l-Hadis, Kahire, 2006.